

**АБХИДХАРМАКОША, РАЗДЕЛ 3 ЛОКА – НИРДЕША, КАРИКА 14-16.
ВАСУБАНДХУ (Превод)**

Митко Василев Момов

Доц. Доктор във Великотърновския университет „Св. Кирил и Методий“
mitko_momov@abv.bg

Анотация

Митко Василев Момов. Абхидхармакоша, Раздел 3 Лока – Нирдеша, карика 14-16. Васубандху. Превод. Мы представляем впервые на болгарском языке части учения о мире (Лока Nirdesha) Васубандху (4-ого-5-ого века н.э.). Его самая важная работа *Клад Абхидхармы* (Abhidharmakośa) содержит толкования важнейших буддийских проблем. Среди них изучение элементов, факторов доминирующих души, модели космоса, кармы, благородной личности, чистого знания и йоги медитации. Модель космоса связана с тем сознания и чувств, с миром форм и системой не-форм.

Текст обсуждает промежуточное состояние и путь к будущей жизни. Представлены различия и особенности в развитии представителя разнообразном мире живых существ.

Ключевые слова: Васубанду, Абхидхарма, буддийская философия

Abstract

Mitko Momov. Abhidharmakosha, Section 3 Loka – Nirdesha, cartoons 14-16. Vasubandhu. Translation. We represent for the first time in Bulgarian language part of the *Doctrine about the world (Loka nirdesha)* by Vasubandhu (4th-5th century C.E.). His most important work *The treasure of the Abhidharma (Abhidharmakośa)* contains interpretations of most important Buddhist problems. Among them are the study of elements, the factors dominating the soul, the model of the cosmos, the karma, the noble personality, the pure knowledge and the yoga meditation. The model of the cosmos is related to the one of consciousness and the feelings, the world of forms and of no-forms.

The passage discusses the intermediate state and the way towards the future existence. Differences and peculiarities in the development of representative of the diverse world of alive beings are presented.

Keywords: Vasubandhu, Abhidharma, Buddhist philosophy

В откъса от произведението на Васубандху *Абхидхармакоша* се представят вижданията на учителите за *промеждутъчното състояние* и пътя му към ембрионалната фаза на бъдещо съществуване. Съпоставени са различия и специфики в развитието на представители от многообразния свят живи същества.

Превод: **Митко Момов**

14. Съществуването в промеждутъчно състояние може да се види от същества, които са сродни с него, а също и от божества.

Видимо е само за онези същества в промеждутъчно състояние, които принадлежат към *същия род* като него. Виждат го и онези надарени с чисто „божествено“ зрение, постигнато с висше знание. Родените с обикновено зрение не могат да го видят, тъй като съществата от неговия вид се характеризират с прозрачност. Някои казват, че божество в промеждутъчно състояние вижда всичко. Съответно, съществата в промеждутъчно

състояние, родени сред хора, прети, животни и обитатели на ада виждат всички, с изключение на онези от тях с по-висша форма на бъдещо съществуване.

Съществуването в промеждутъчно състояние действа с ридхическа бързина... Ридхическа способност означава тук, че се придвижва в небесното пространство с особена скорост. Тези, които са я постигнали, се наричат притежаващи бързи радхически действия. Те не могат да бъдат спрени даже и от буди, поради високата ефективност на действията си.

... (характеризира се с) *пълнота на органите на чувства...* В промеждутъчно състояние съществуването притежава всичките пет органа на чувства и не изпитва противодействие (на средата). *Противодействието* е съпротива на материята или непроницаемост. Този, който го изпитва се нарича оказващ противодействие. А този, който не среща съпротива, не оказва и противодействие. Даже и елмазът не е в състояние на непроницаемост. Казват, че ако разрежеш парче разтопено желязо, вътре се откриват множество материални сили.

Промеждутъчното същество, което трябва да се роди, винаги се появява о определена форма, и това е *неизбежно*. Същество в промеждутъчно състояние на човек не може да се преобрази в божествена или в друга форма. То с неизбежно ще се роди именно в съответното състояние, а не в някое друго.

Дали съществуването в промеждутъчно състояние на чувствения свят се храни с материална храна като другите живи същества от този свят? Казано е „Да, разбира се, но не с груба храна“. А каква е храната тогава? – „*Храни се с ухания*“. Оттук и името „ганхарва“ – „този, който се храни с ухания“ [1]. Ганхарва от нисши същества се храни с отблъскваща миризма, а тази от висшите – с приятна.

– Колко време продължава промеждутъчното съществуване?

– Няма установени правила, е казано. Докато не достигне пълна зрялост за раждане няма ограничения в продължителността на живота на промеждутъчното същество, доколкото и това и другото съществуване се отнасят към един и същ вид самотъждествени състояния. В противен случай, ако се прекрати живота на същество в промеждутъчно състояние, тогава може да се направи извода, че има смърт.

– Да си представим куп месо с размера на Сумеру и в дъждовния сезон цялата тя да се изпълва с червеи. Трябва ли да допуснем, че техните промеждутъчни състояние са били там и са очаквали раждането им или са дошли отнякъде другаде? Не се дава отговор на този въпрос.

– Ето едно възможно обяснение: Съществуват безкрайно малки същества с кратка продължителност на живота, изпитващи жадно влечение към мирис и вкус. Изпитвайки постоянна жажда за миризма и вкус, те умират като запечатват в съзнанието си действие, което ги приобщава към съществуването на червеите и поради тази жажда те се раждат червеи.

Друго обяснение е следното: Действията, довели до тазди форма на съществуване, стават ефективни само при определена съвкупност от условия. Тези действия, довели до появата на *чакравартин*, водят до раждането му само тогава, когато продължителността на живота на подчинените му достигне осемдесет хиляди и повече години. Затова Бхагаван е казал: *непостижимо е съзряването на плода от действията на живи същества*.

Според Бхаданте Васумитре времето, което съществата са в промеждутъчно състояние е седем дена. Ако през това време не възникнат условия за раждане, съществуването умира и по-късно се ражда отново.

Други твърдят, че съществуването се намира в промеждутъчно състояние седем седмици. Вабхашика смята, че промеждутъчното състояние е много кратко, поради страстното

желание на съществото за раждане, то се *включва* в него. Ако съвкупността от условия е непълна, но по необходимост трябва да се случи, съществото ще се роди на такова място и в такъв вид, които съответстват на действията, насочени към постигане на всички условия.

Други допускат, че при отсъствие на предопределеност на промеждутъчното същество, раждането се случва на друго място и в друг вид при съвпадане на ред условия. Например, брачният период на кравата е през горещия сезон, на кучето – през есента, на черната мечка – през зимата, на коня – през пролетта. Но при бивола, чакала, магарето и хиената такова зависимост от сезона няма. Затова, който е трябвало да се роди крава, се ражда бивол. По подобен начин, вместо куче се ражда чакал, вместо кон – магаре, вместо черна мечка – хиена. Всъщност, съществото преминава в промеждутъчно състояние, за да заеме съответните място и форма на съществуване.

15. *то се отправя към мястото на своята бъдеща форма за съществуване със замъглено съзнание, изпитващо копнеж.*

То вижда родното си място, дори когато е далеч, с помощта на „божествено“ зрение (благодарение на енергията на действието). След като види там близостта на майка и баща, изпитва присъщо на мъжкия пол влечение към майката. Ако е от женски пол, възниква свойствено влечение към бащата. И обратно, изпитва враждебност към родителя от същия пол [2]. В „Праджняпти-шастра“ е казано: *„В това време ганхарва изпитва едно от двете противоположни състояния на съзнанието, на предразположение или враждебност. Съзнанието е замъглено от двете чувства, възниква силно влечение към наслада, сгушва се в мястото с желанието да се окаже в такова положение. Обзет от радост, той попада в нечисти субстанции на утробата. След това нови форми започват да се оформят, а тези от промеждутъчното съществуване да се разпаднат. Така възниква зародишът [3].*

Ако е от мъжки пол, съществото се помещава в дясната част на майчината утроба, с гръбнака напред и с подгънати крака. Ако е от женски пол, то се помещава в лявата част на утробата с лице към входа ѝ. В случай на неопределен пол, то приема такова положение, като че е обзето от желание. Доколкото са му присъщи всички органи, промеждутъчно същество без полови различия не се среща. Затова, то прониква в утробата с определен мъжки или женски пол и заема съответното положение. Едва впоследствие, с развитието в утробата може да стане безполово.“

Нека сега видим, дали основните елементи на семето и кръвта, по силата на минало действие, са единствените *субстрати* на органите за чувства или тези органи изпитват действието на други елементи намерили в тях *опора*? [4]. Някои смятат, че само основните елементи на семето и кръвта служат за субстрат на органите за чувства. Самите семе и кръв са лишени от чувствителност. Те се разпадат заедно с промеждутъчното същество, когато възниква чувствителността в първично ембрионално състояние наречено *калала*. Това става като се разпада семето и появява зародишът. Подобен коментар пояснява казаното в сутрата: *...с появата на калала от нечистите субстанции на майката и бащата и с течение на времето, вие монаси, увеличавате размера на гробищата си и прибавяте капки кръв...* Други казват, че органите за чувства в ембриона се опират на други елементи, например при копринените буби [5]. Предвид на това, че *калала* означава възникване на други елементи от основните елементи на нечисти субстанции, казаното не противоречи на сутрата. Представени са още типове раждания от яйце и *хорион* [6]. Другите случаи на раждане са според описанията от учителите в Абхидхарма обстоятелства. Отбелязана е закономерност: *Други на*

мястото на раждането си изпитват влечение към мирис и място. Същество, възникващо от изпарения, изпитва влечение към мирис, съответно приятен или неприятен на мястото на раждане. Същество, отнасящо се по тип раждане към самородените, отива отива към мястото на раждане с желанието да остане там.

– Защо при обитателите на ада възниква желание да останат там?

– Заради грешно съзнание [7]. Такова същество вижда в себе си мъченик, сломен от потоци студен дъжд и вятър или обратно, изгарящ от огъня на различни адове. То се втурва натам търсейки топлина. Или, измъчено от непоносима жегата, изгарящ вятър и палещо слънце, вижда прохладата в адовете и се втурва натам от желание за прохладата. Виждайки себе си в други подобни в състоянието, в което следва да се роди по силата на действия, тласкащи го към него, съществото се втурва натам – така казват древните учители.

Напротив, същество, на което му предстои да се роди сред божества, се движи като че издигайки се от мястото си. Същества, на които предстои да се родят като хора, животни и прети се предвиждат като хора.

Обитателите на ада, обаче се движат нагоре с краката. Наистина, тези които са обидили риши, поклонници и аскети падат в ада надолу с главата и нагоре с краката – според сведение на гатхата [8].

– В казаното „Идва с мътно съзнание...“. Всички те ли влизат в майчината утроба в такова състояние?

– Не, казва авторът.

– В сутрата се говори за четири състояния на проникване.

– Кои са те?

16. *Първо, съществото влиза с пълното съзнание. Но там не остава и не напуска утробата в пълно съзнание.*

Второ, също идва с пълно съзнание и остава в този вид на съществуване в съзнание. Съществува в утробата в пълно съзнание. Също означава, че прониква в утробата в пълно съзнание.

Трето, съществото напуска в такова състояние. Прониква и остава съзнателно.

И последно, някои същества в промеждутъчно състояние преминават през всичко това в безсъзнание [9], т.е. влизат в майчината утроба неосъзнато, остават и я напускат в това състояние.

Такива са четирите типа проникване в майчината утроба представени в обратен ред.

Справки и връзки

1. Доколкото източниците се разминават, тук приемаме казаното в сутрата на Панини, VI, 1, 94
2. Според Яшомитра, враждебността към родител от същия пол е като към съперник. (Sphutartha Abhidharmakosavyakhya by Vasomitra /ed. By UnraiWogihara, Tokio, 1932- 36, p. 280/)
3. Според учението на Няя-Вайшешика за ембрионалното развитие: „Следствие на съединяването на атоми на семето на бащата и кръвта на майката, възниква движение на промяна под действие на топлината в утробата. Рушат се предишните им цвят, форма, възникват други аналогични свойства. Така от последователното образуване на диади и триади възниква зародиш. Когато тялото му се образува, в него прониква способност към съзнание, което не е било възможно да се случи на стадия на семето и кръвта, доколкото манас се е нуждаела от

опората на тяло. Хранителните сокове в тялото на майката го поддържат. После зародишът се разпада на атоми под въздействие на невидима кармична сила (adrsta), на топлината в утробата, следствие на което тези атоми се съединяват с атоми на хранителните сокове и образуват ново тяло.“

4. Според учението за ембрионалното развитие на класически индийски медицински школи (Dasgupta, 1961, p. 302-318)
5. Според пояснението на Яшомитра на тази фраза: „Благодарение на акумулираната енергия от предходните действия и на основните елементи на листата се раждат други основни елементи, носители на бъдещите органи за чувства“. (Sphutartha Abhidharmakosavyakhya by Vasomitra /ed. By UnraiWogihara, Tokio, 1932- 36, p. 281)
6. Хорион - е глюкпротеиновен *хормон*, характерен е за *бременността*. Произвежда се от ембриона и плацента и спомага за произвеждането на прогестерон. Под действието на прогестерона през цялата бременност става възможно нормалното и оптимално развитие на плода.
7. В превод *virayasa* означава „грешка“, „заблуда“, подробно описани са черти и видове такива „грешки“.
8. В превода на гатхата на Сюан- цзан, Л. де ла Пусен е отбелязал, че ришите са буди, аскетите са пратекабуди, а последователите- бодхисатви.
9. В санскритския оригинал *osamprajna* означава неосъзнато или безпамятно.

© Митко Василев Момов